

Syyrin Sanomat *2021*

*Marja-Riitta Perttula on toisessa rivissä ensimmäinen oikealta, vaaleatukkaisena.
Yliskulman kansakoulun ensimmäinen ja toinen luokka, syksyllä 1950. Kuva: Marja-Riitta Pakulan kuva-arkistosta.*

SISÄLLYS

TOIMITTAJALTA.....	3
HYVÄT SUKULAISET.....	4
MATTI IHAMUOTILA IN MEMORIAM.....	6
SUOJASTEN TYTÖT OVAT POISSA.....	8
SUKUKIRJANI SIVUAA IHAMUOTILOITAKIN.....	12
OPPVELVOLLISUUS 100 VUOTTA.....	18
MIELTÄ OSOITETTIIN ENNENKIN.....	21
SUKUSEURAN JOHTOKUNTA 2021.....	23
MATILDA IHAMUOTILAN MUISTOSÄÄTIÖN MYÖNTÄMÄT APURAHAT.....	24

TOIMITTAJALTA

Hyvä lukija,

Tervehdys toimittajalta! Sinulla on käsissäsi uunituore lehti. Koronarajoitukset näkyvät edelleenkin arjessamme eikä uusi normaali olekaan menneen talven lumia vaan myös tulevan. Arki ei pysähdy kuitenkaan pysähdy paikoilleen tai jää odottamaan paluuta vanhaan. Se jatkaa kulkuaan kuten mekin. Vallitseva tilanne on heijastunut myös sukuseuran toimintaan, sillä sukukokouksia

tai -retkiä ei ole kaiken varalta järjestetty, varmuuden vuoksi. Tässä ajassa korostuu yhä vahvemmin tarve olla muihin kanssaihmiisiin kuten sukulaisiin yhteydessä ja jakaa kokemisen iloa.

Syksy on ollut itselleni sekä työn- että tunteidentäyteinen. Siihen on mahtunut niin iloja, yllätyksiä kuin suruakin. Lehden sisältö kuvaa hyvin näitä elämänvirtaan kuuluvia vaiheita. Muistokirjoituksissa heijastuu ihmisen arvokkuus, joka kietoutuu jäljelle jääviin muistoihin. Kiitän lämpimästi lehteen kirjoittaneita sukulaisia. Näissä kirjoituksissa kohtaavat elävät ja edesmenneet.

Hyviä lukuhetkiä ja rauhallista joulunaikaa!

Syyrin Sanomien toimittaja,

Sini Fabre

Hyvät sukulaiset,

Jälleen on vuosi vierähtänyt ja on aika kirjoittaa joulutervehdys Syyrin Sanomiin. Ulkona on -15 astetta pakkasta ja lumi peittää maan. Joulukuussa 2019 Kiinan Wuhanissa alkanut koronapandemia on pistänyt maailmankirjat sekaisin, ei vain Suomessa, vaan koko maailmassa. Päivittäiset uutislähetykset ja lehtien otsikot kertovat heti kärkeen tuoreimman koronatilanteen. Uusin virusmutaatio omikron on kehittynyt Afrikassa ja leviää vauhdilla mantereelta toiselle. Suomikaan ei ole säästynyt tartunnoilta.

Emme vielä tiedä kuinka ärhäkäästä viruksesta on kysymys. Uskon, että tartuntoja hillitsee rokotukset ja testaukset. Olemme oppineet käyttämään maskeja, pesemään käsiä ja pitämään turvaetäisyyksiä, unohtumatta terveydenhuollon henkilöstön uhrautuvaa työskentelyä koronan taltuttamisessa.

Koronasta huolimatta jouluna on jo ovella. Joulunpyhinä vietetään aikaa läheisten kanssa. Arki on aina kiireistä mutta jouluna rauhoitutaan ja tehdään yhdessä perinteisiä asioita: koristellaan kuusta, lämmitetään joulusaunaa ja syödään hyvin. Jouluna on hyvä muistaa vähäosaisia ja yksinäisiä. Kaikilla asiat eivät ole yhtä hyvin kuin monella meistä. Tuntuu hyvältä antaa rahaa Pelastusarmeijan joulupataan, kun saa ystävällisen hymyn ja hyvän joulun toivotuksen.

Pyydän huomioimaan, että Matilda Ihamuotilan muistosäätiö ei enää lähetä kaavakkeita apurahahakemuksiin, vaan ne printataan sukuseuran nettisivuilta. Tutustukaa huolella hakemuksen täyttöohjeeseen, joka löytyy myöskin Syyrin sukuseuran kotisivuilta. Viimeinen jättöpäivä hakemukselle on 30.9.2022.

Alla on myöskin jäsenmaksulomake (ei koske kunnia-/ainaisjäseniä).

Lisäksi pyydän, että minulle ilmoitettaisiin sekä kaikki osoitteenmuutokset että sukuun syntyneet ja edesmenneet henkilöt, jotta tieto sukulaisista olisi ajan tasalla.

Haluan toivottaa kaikille teille oikein hyvää joulua ja onnellista uutta vuotta 2022.

Jukka Kahila, sukuseuran puheenjohtaja

En etsi valtaa loistoa

*En etsi valtaa, loistoa, en kaipaa kultaakaan;
ma pyydän taivaan valoa ja rauhaa päälle maan
Se joulu suo, mi onnen tuo ja mielet nostaa Luojan luo
Ei valtaa eikä kultaakaan, vaan rauhaa päälle maan.*

*Suo mulle maja rauhaisa ja lasten joulupuu
Jumalan sanan valoa, joss' sieluin kirkastuu
Tuo kotihin, jos pieneenkin, nyt joulujuhla suloisin
Jumalan sanan valoa, ja mieltä jaloa.*

*Luo köyhän niinkuin rikkahan saa joulu ihana
Pimeyteen maailman tuo taivaan valoa
Sua halajan, Sua odotan, Sa Herra maan ja taivahan
Nyt köyhän niinkuin rikkaan luo suloinen joulus tuo.*

Sävellys: Jean Sibelius

Alkuperäinen sanoitus: Zacharias Topelius

Saajan tilinumero	Liedon Osuuspankki FI64 4713 1020 0186 75	JÄSENMAKSU 2022 Yksin asuva 10 € Perhejäsenmaksu 30 € Alle 18 v ei jäsenmaksua Merkaa maksavien perhejäsenten nimet	
Saaja	Syyrin Sukuseura		
Maksaja			
Tililtä nro		Eräpäivä	Euro

MATTI IHAMUOTILA IN MEMORIAM

Filosofian maisteri Matti Ihamuotila kuoli sairastettuaan pitkään 27. helmikuuta. Hän oli 78-vuotias. Matti oli Matilda Ihamuotilan pojanpojan Veikon poika. Matti kasvoi Histan kartanossa Espoossa ja oppi siellä maan ja luonnon läheisyyteen.

Käytyään Viherlaakson yhteiskoulun hän matemaattisesti lahjakkaana lähti opiskelemaan matematiikkaa Helsingin yliopistoon, jossa suoritti myös tietojenkäsittelytieteen laudaturin. Ensimmäinen työpaikka löytyi yliopiston ATK-keskuksesta, jossa hän toimi jaostopäällikkönä.

Varsinaisen elämäntyönsä Matti teki Valtion tietokonekeskuksessa, jossa hän aloitti käyttötoimiston vetäjänä. Siellä oleva Univac suurtietokone palveli Suomen kaikkia yliopistoja. Myöhemmin tästä yksiköstä syntyi CSC eli tieteellisen laskennan keskus, joka vuonna 1993 muuttui osakeyhtiöksi. Tätä keskitettyä yksikköä karsastettiin aluksi, mutta Matin neuvottelutaito ja nopeasti parantuneet tietoliikenneyhteydet muuttivat tilanteen. Matti johtikin CSC:tä päämäärätietoisesti innovatiivisin organisaatiouudistuksin aina vuoteen 2004 saakka.

Tietotekniikan nopean kehityksen vuoksi Univac osoittautui ennen pitkää vanhentuneeksi. Asiantuntijatoimikunta, jossa Matti oli sihteerinä, ehdotti supertietokoneen hankintaa Suomeen. Seitsemän (!) vuoden työn tuloksena CSC:hen asennettiin vuonna 1989 Cray-supertietokone neljän ministeriön yhteistyönä. Se oli merkittävä edistysaskel suurten datamassojen käsittelyssä, josta yliopistojen eräiden laitosten ohella mm. Ilmatieteen laitos suuresti hyötyi.

Matti rakennutti vuonna 1992 talon Histan kartanosta lohkaistulle tontille Nuuksion Sahajärven rannalle, josta tuli hänen kotinsa loppuelämäksi. Myöhemmin sinne kohosi myös savusauna, jossa Matti ahkerasti löylytti ystäviään.

Matilla oli monia harrastuksia kuten pitkien matkojen hiihto, retkiluistelu, avantouinti, lukeminen ja tennis. Niistä viimeksi mainittu nousi iän mukana tärkeimmäksi ja nelinpeliä hän jaksoi pelata kaveriporukassaan viimeisiin vuosiin saakka. Pitkäaikaisin harrastus oli kuitenkin hirvenmetsästys. Hän oli 40 vuoden ajan Histan metsästysseuran itseoikeutettu metsästyksenjohtaja. Jo 15-vuotiaana hän kaatoi ensimmäisen hirvensä.

Matilla oli kaksi poikaa, Markko ja Panu sekä viisi lastenlasta. Matti oli hieno, harvinaisen suurisydäminen ihminen, joka välitti muista enemmän kuin itsestään. Hän kysyi aina kuulumisia ja oli oikeasti kiinnostunut toisten tekemisistä.

Hän oli myös erityisen sukurakas. Hän istui sukusäätiön valtuuskunnassa (nyk. hallintoneuvosto) ja Suomen kulttuurirahaston Matilda Ihamuotilan rahaston hoitokunnassa. Matti osallistui ahkerasti

sukusäätiön tilaisuuksiin, joista viimeiseksi jäi retki Louhisaaren kartanoon kesällä 2019. Matin valoisa muisto säilyy mielissämme.

Risto Ihamuotila
Matin vanhin veli

Kuvassa on Matti Ihamuotila. Kuvan on ottanut hänen siskonsa Anna-Leena Verkasalo.

SUOJASTEN TYTÖT OVAT POISSA

Ylöjärven Ihamuotilat asuivat Suojasten tilaa vuodesta 1914 lähtien. Tilanhoidon lisäksi Johan Adolf (Janne, synt. v. 1868) Ihamuotila oli kunnallisneuvos ja kansanedustaja. Lisäksi hänellä oli monia luottamustoimia yhteiskunnassa. Hän avioitui Matilda Aleksandran kanssa vuonna 1901. Heidän poikansa Lauri Ihamuotila (synt. 1902) ja hänen vaimonsa Liisa (synt. 1902) jatkoivat maanviljelyä Suojasten tilalla vuodesta 1929 lähtien. He saivat viisi lasta: Mirja, Marjatta, Jaakko, Terttu ja Tuulikki.

Kuvassa vasemmalta Terttu, Mirja, Tuulikki, Marjatta ja Jaakko

Nyt viimeisetkin Suojasten tilan sisaruksista ovat poissa. Tämä on Marjatta Kuivajärven ja Terttu Syrjäsen muistokirjoitus. He olivat hyvin läheiset siskokset ja pitivät keskenään yhteyttä aivan loppuun saakka. Marjatta asui Ylöjärvellä ja Terttu melko lähellä Tampereen puolella. Terttu nukkui pois heinäkuussa 2020 ja Marjatta toukokuussa 2021. Suku ja sukuseura olivat molemmille tärkeitä asioita. Syyrin Sanomissa 2008 Marjatta ja Terttu muistelivat lapsuuttaan ja sota-aikaa Suojasten tilalla. Ja vuoden 2016 Syyrin Sanomissa siskokset kertoivat Suojasten jouluvalmisteluista 1940-50-luvuilta. Molemmat kirjoitukset antavat mielenkiintoista tietoa perheen ja entisajan maaseudun elämästä.

Marjatta ja Terttu Tertun 60-vuotispäivänä

In memoriam Terttu Liisa Aleksandra Syrjänen

Äitini Terttu nukkui pois juhannuksena 2020 sairastettuaan usean vuoden ajan. Hän syntyi Ylöjärvellä Suojasissa vuonna 1936 Liisa ja Lauri Ihamuotilan toiseksi nuorimpana lapsena. Syksyllä 1957 hänet vihittiin avioliittoon Lasse Syrjäsen kanssa Ylöjärven kirkossa. He muuttivat Tampereelle Raholaan, jossa syntyi esikoispoika Timo vuonna 1958 ja tytär Kristiina vuonna 1961.

Isäni Lassen työ vei perheen Pohjanmaalle Seinäjoelle kuusikymmenluvun alussa. Elämä Etelä-Pohjanmaan kaupungissa oli perhekeskeistä ja turvallista. Myös pohjalaisuus tuli tutuksi. Seinäjoelle syntyi 1967 perheen toinen poika Tommi.

Lasten kasvaessa Terttu kouluttautui lastenohjaajaksi, ja siinä työssä hän toimikin Seinäjoen seurakunnan päiväkerhoissa.

Isän työ toi perheen takaisin Tampereelle 1970-luvun lopulla. Äitini jatkoi lastenohjaajana Tampereen seudun seurakunnissa, ja etenkin oma Harjun seurakuntatyö oli hänelle tärkeää. Terttu toimi myös ammattiliiton toimissa, jossa hän piti erityisesti lastenohjaajien puolta.

Äidille perhe merkitsi kaikkea. Hän piti perhettä kasassa ja paimensi lempeällä kädellä lapsiaan ja lapsenlapsiaan ohjaten ja pitäen heidän puoliaan. Äiti välitti myös kaikista lapsista, olivatpa ne omia, lastenlapsia, kerholaisia tai lasten ystäviä. Ovet olivat aina auki Tertun kotiin.

Äidilleni oli syvä kristillinen usko, joka näkyi hänen toimissaan ja töissään. Enkelit olivat äidille merkittäviä, joka näkyikin eri enkeliesineiden määrässä Tertun kodissa.

Suku oli hänelle tärkeä. Äitini toimi Matilda Ihamuotilan jälkeläisten säätiön hallituksessa useita vuosia. Hän seurasi aina mitä säätiön toiminnassa tapahtuu. Muistan aina, että äiti mainitsi, että hän on Ihamuotila.

Äitiä kaivaten Timo Syrjänen ja muut lähiomaiset

In memoriam Marjatta Liisa Kuivajärvi

Äitini Marjatta nukkui pois 88-vuotiaana sairastettuaan muutamia vuosia. Hän syntyi vuonna 1932 Liisa ja Lauri Ihamuotilan toiseksi vanhimpana lapsena ja kasvoi turvallisessa ympäristössä Suojasissa. Hän avioitui vuonna 1955 isäni Antti Kuivajärven kanssa, ja nuoripari asettautui asumaan Ylöjärven Pengonpohjaan. Marjatta ja Antti saivat kaksi lasta: Kirstin vuonna 1956 ja kolme vuotta myöhemmin veljeni Erkin. Isäni oli metsäalan ammattimies ja hänen työtehtävänsä veivät perheen 1960-luvulla Ruovedelle ja kahdeksan vuoden jälkeen takaisin Ylöjärvelle. Marjatta jäi leskeksi vuonna 2012.

Äitini Marjatan työura oli pankissa. Hän toimi pankkivirkailijana Ylöjärvellä jo ennen avioliittoaan ja sittemmin myös Ruovedellä ja myöhemmin Ylöjärvellä ja Tampereella. Kokeneena virkailijana hän toimi pankissa vaativissakin tehtävissä ja oli valmis aina tarvittaessa paikkaamaan tehtäviä toisessa konttorissa ja perehdyttämään uusia työtovereita.

Äitini oli hyvin ahkera ihminen. Pankki- ja kotitöiden lisäksi hän uurasti vapaa-aikanaan isäni kanssa mökillä ja perheen metsätiloilla. Hän ei epäröinyt tarttua raskaisiin töihin ja niinpä vesuri ja raivaussaha olivat tuttuja työvälineitä. Hän nautti luonnosta muutenkin ja poimi vuosittain kymmeniä litroja vadelmia ja muita metsän marjoja.

Äidilleni koti, lapset ja lapsenlapset olivat tärkeitä. Mummu oli myös kaikille neljälle lapsenlapselle rakas. Hän ehti nähdä ensimmäiset lapsenlapsenlapset vauvana. Mummulasta ja mökkilomilta sekä yhteisiltä lomamatkoilta meillä kaikilla on hienoja muistoja.

Myös suku oli äidille merkityksellinen. Hän osallistui säännöllisesti sukuseuran kokouksiin ja retkiin.

Äitiä kaivaten Kirsti Kuivajärvi ja muut lähiomaiset

SUKUKIRJANI SIVUAA IHAMUOTILOITAKIN

Teksti: Hannu Tervo (hannu.t.tervo@jyu.fi)

Olen ollut pitkään kiinnostunut suvustani ja menneistä tapahtumista. Nyt, kun aikaa on ollut enemmän, olen koonnut ja kirjoittanut sukuni, tai oikeammin sukujeni, tarinaa teokseen ”Isäin, äitein monet polut – Sukuni tarinaa I”. Isänisäni vanhempien kautta tähän tarinastoon liittyy myös Ihamuotiloiden sukua.

Isoisäni Yrjö Tervon vanhemmat olivat Jussi Pekka ja Ida Josefina (o.s. Sjädahl) Tervo. Heidän vanhin lapsensa oli Salli, joka avioitui Frans Ihamuotilan kanssa. Näin Jussi Pekan ja Josefina sukutarinat kuuluvat myös Sallin ja Fransin jälkeläisille. Viereisessä kuvassa on nuori Salli pikkuveljensä Yrjön, isoisäni kanssa.

Merkittävä ihminen sukuinnostukseni kannalta oli Sallin ja Fransin vanhin tytär Eva. Evaa, isäni serkkua en koskaan tavannut, mutta olin hänen kanssaan muutamia kertoja puhelin- ja kirjeysteydessä. Ja olenpa käynyt katsomassa hänen kokoamaansa sukuarkistoakin Kansallisarkiston Turun toimipisteessä, josta on peräisin mm. oheinen Sallin ja Yrjön kuva. Eva ystävällisesti lähetti minulle ”Kerrontaa” -

ja ”Silloin ennen” – kirjansa, joissa hän kirjoitti elävästi omasta perheestään, vanhemmistaan ja sukulaisistaan. Kirjat ja niiden tarinat lumosivat minut. Ihmiset, joita olin korkeintaan tiennyt vain nimiltä, heräsivät mielessäni elämään.

Jokaisella meistä on tuhansia ja tuhansia esivanhempia ja sukuhaaroja. Omassa sukukirjassani, jonka kansikuva on ohessa, käyn läpi tarinanomaisesti omia sukujuuriani kauas historiaan päätyen isoisovanhempiini. Tavoitteena oli selvittää, keitä esivanhempani olivat, missä he asuivat, mitä he tekivät. Apuna olivat isovanhempieni Genin tietokantaan pohjautuvat ”sukuympyrät”, monet suku- ja paikallishistoriat ja isoisovanhempien kohdalla myös mm. digitoidut vanhat sanomalehdet. Kaukaisista esivanhemmista löytyy tarinanpoikasia,

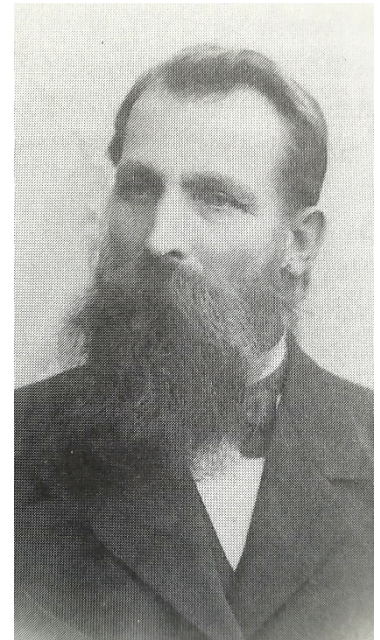

isoisovanhemmistani jo koko tarina tai ainakin sen runko. Tästä tulen jatkamaan isovanhempiini ja heidän jälkeläisiinsä, sukutarinointini II osaan.

Seuraavassa käyn lyhyesti läpi kirjani pohjalta Salli Ihamuotilan, o.s. Tervo, vanhempien elämää ja heidän sukujuuriaan.

Jussi Pekka Tervo – suku Sotkamon salomailta

Salli Ihamuotilan isä, Jussi Pekka Tervo (1849-1920) oli lähtöisin Sotkamosta, jossa Tervon sukua on pitkään asustellut. Jussi Pekka oli monilapsisen perheen nuorimmainen. Hänen valintanaan oli lähteä opettajaoppiin Jyväskylään seminaariin vanhemman veljensä Antin lailla – Sotkamon Sumsan kotitila ei mahdollistanut sinne jäämistä. Elsa Tervo, Jussi Pekan kirjailija-muusikko tytär kertoi, ettei isä koskaan unohtanut Sotkamon vaaroja, korpia, koskia ja järviä. *”Isä kertoi Vuokatin näköaloista, muurainsoista, tervanpoltosta, korven kontioista, tietäjistä...”*

Jussi Pekalla ei mennyt kovin hyvin seminaarissa, mutta sitä paremmin myöhemmässä elämässä. Hän toimi koko elämänsä

Nokialla kansakoulunopettajana, todellisena kansankynttilänä Uno Cygnaeuksen hengessä, ensin Nokian tehtaan koulussa ja sitten Kankaantaan kansakoulussa. Kansakouluopettajan työnkuva oli tuolloin varsin laaja – opettajalle oli annettu tehtäväksi paitsi opettaa myös kohottaa eri tavoin kansan henkistä ja aineellista kulttuuria. Jussi Pekkakin oli monessa mukana. Hän perusti ja johti kuoroja, perusti lainakirjaston, oli toimihenkilönä seuroissa ja yhdistyksissä ja mukana kunnallisessa päätöksenteossa toimien 1883-1891 kuntakokouksen puheenjohtajana. Hän kirjoitti kirjan ja kirjoitteli sanomalehtiin. Raittiustyö ja – esitelmöinti oli hänelle sydänasia.

Nokian Vihnusjärven länsipäässä, lähellä kouluaan ja kotiaan Jussi Pekalla oli iso, taiteellisesti suunniteltu puutarha-alue, jota kutsuttiin Kukkulaksi. Perheen lasten täytyi osallistua pelto- ja puutarhatöihin. Kun he valittivat väsymystään, Jussi Pekka iloisesti vain totesi: *”Toinen työ taas iloksi ompi ahkeralle.”* Eva Ihamuotila on kirjoittanut *Silloin ennen*-kirjassaan lämpimän kuvauksen tästä koko suvulle tärkeästä puutarha-alueesta. Hän päättää kuvauksen toteamukseen siitä, miten Kukkula oli heidän lapsuutensa paratiisi.

Löysin Jussi Pekalle 202 edeltäjää suvussa. Esivanhempia tunnetaan enemmän Jussi Pekan äidin puolelta kuin isän puolelta. Isän Pekka Antinpojan puolelta löytyy sellaisia sukuja kuin Parviainen,

Huusko, Laatikainen ja Piirainen, jotka kaikki ovat sotkamolaisia sukuja ja olleet pääsääntöisesti torppareita ja talonpoikia kuten ovat olleet Tervotkin.

Tämän isälinjan ensimmäinen tunnettu edustaja on 1565 syntynyt Jöns (Juho/Juntti) Tervonen, joka saapui Paltamoon Jaalangan Tervolanniemeen jostain päin Savoaa. Jönsin pojanpoika Lauri Tervonen muutti Sotkamon Tipasojalle, mutta kuoli nuorena. Vaimo avioitui uudelleen – tila piti saada hoidetuksi, ettei se vajoa verohylyksi. Sotkamossa pappi kirjasi rippikirjaan uuden isännän poikapuolien sukunimeksi Tervo jättäen *-nen* päätteän pois. Tämän yksinkertaistuksen jälkeen me kaikki isälinjan jälkeläiset olemme olleet Tervoja ja hyvä niin.

Jussi Pekan äidin Kaisa Pekantytär Korhosen puolelta sukuun tulee monenlaista ainesta. Ennen Kaisaa tunnetaan kymmenen edeltävää polvea Korhosia. Kaisa oli syntynyt Tipasojalla, mutta hänen isänsä Alasotkamossa Korholassa samoin kuin häntä edeltävää viisi sukupolvea Korhosia.

Korhoset olivat tulleet Kainuuseen Karjalasta vuonna 1604. Ensimmäinen Sotkamoon muuttanut Korhonen oli Olli Ollinpoika Korhonen, joka siis on eräs sukumme esi-isä. Muita Korhosiin jossain vaiheessa avioliiton kautta kytkeytyneitä sukuja ovat mm. Hyrkäs, Tolvanen, Piira/Piirainen, Kananen, Partanen, Liuski, Leinonen ja Huotari.

Huotarin suvun kantaisä Tuomas Huotari, myös eräs esi-isämme, oli tullut Kainuuseen Kuhmon seudulle vuoden 1595 Täyssinän rauhan jälkeen. Perimätiedon mukaan Tuomas oli sodassa saanut kuhmun otaansa ja se oli paikattu tammitapella. Tämä kuhmupää-Tuomakseksi sanottu mies asettui asumaan niemeen, jota ryhdyttiin sitten kutsumaan Kuhmonniemeksi. Tästäkö Kuhmo sai nimensä?

Jussi Pekan äidin, Kaisa Korhosen suvusta löytyy myös oppineita ja pappeja, vaikka hän itse olikin nälkämaan köyhän maatalon emäntä. Kaisan juuria vie mm. Cajanus/Hjerta –sukuun, joka oli lähtöisin Kirkkonummen Korkkullasta. Tätä aatelista sukua tunnetaan 1400-luvulta lähtien. Vuonna 1600 syntynyt suvun jäsen, Kirkkonummen nimismiehen poika Anders Eriksson, Salli Ihamuotilan esi-isä 9 sukupolven takaa, jätti rintamaat ja muutti syrjäiseen Kajaaniin.

Andersin lapsista moni päätyi kirkkoherraksi. Lapset ottivat käyttöön Cajanus-sukunimen - kaikki Cajanukset ovat Andersin ja vaimonsa Agneeta Laatikaisen jälkeläisiä. Sukulinjaamme tuleva perheen toiseksi vanhin lapsi Erik valmistui ylioppilaaksi sekä Uppsalasta että Turusta ja eteni Sotkamoon kirkkoherraksi.

Erik Cajanuksen jälkeen sukulinjassamme seuraa neljä naista, ensin kolme Kaisaa ja sitten yksi Maalin. Ensimmäinen Kaisa avioitui porvari Taneli Sopasen kanssa ja seuraava Kaisa Juho Lukkarin kanssa, joka taas oli erään Suomen vanhimman pappissuvun, Björn-Lukkari-Fellmanien

jälkeläisiä, vaikka ei itse pappi ollutkaan. Kolmas Kaisa avioitui Pekka Kanasen kanssa ja heidän tyttärensä Maalin Pekka Korhosen kanssa. Heille syntyi Pekka ja Pekalle Sallin isoäiti Kaisa Korhonen, joka meni naimisiin Pekka Tervon kanssa. He asettuivat Sotkamon Sumsan kylään viljelemään Ruokolan tilaa. Näin meidän sukuhaaramme tässä säätyläissuvussa vähitellen liudentui alemmalle sosiaaliselle tasolle.

Ida Josefina Sjödahl – mielenkiintoinen sukujen risteytys

Sallin äiti Ida Josefina Sjödahl (1853-1935) oli lähtöisin kaksikielisestä perheestä, jossa sukujuuret veivät ruotsinkieliselle rannikkoseudulle Uudellemaalle sekä lounais-Suomeen. Suvusta kauempaa löytyy pappeja ja muita oppineita, mutta Josefinan perhe seppä-isän varhaisen kuoleman takia oli ajautunut puutteellisiin oloihin. Erilaisista taustoista huolimatta Jussi Pekan ja Ida Josefinan sopivat ilmeisen hyvin toisilleen. Avioliitto oli onnellinen ja lapsirikas.

Pariskunnan kolmanneksi nuorin lapsi, Elsa on kirjoittanut vanhempiansa alkutaipaleesta Nokialla romaania, joka kylläkin jäi käsikirjoitustasolle. Patruuna Fredrik Idestam oli palkannut Jussi Pekan perustettavan Nokian tehtaankoulun opettajaksi. Elsa Tervo aloittaa romaaninsa kuvaamalla eloisasti, miten mies, hevonen ja reki ja reen perässä huivien sisään kiedottu olento saapuvat Emäkosken lossille kirpeänä helmikuun pakkasyönä 1877. Jussi Pekka on tuomassa vasta vihittyä vaimoan, 24-vuotiasta Ida Josefiinaa Nokian kartanon koululla sijaitsevaan asuntoonsa. Nuorikkoa pelottivat Emäkosken voima ja hurja rekimatka kartanolle. Koulun vinttihuoneessa opettaja rutistaa Josefinan lujaan syleilyyn ja lausuu kalevalaisittain:

Terve tänne tultuasi / tänne pienehen pesähän / matalaisehen majahan / honkasehen huoneesen.

Ida Josefina Sjödahl oli asunut Tampereella Masuuninmäellä sijaitsevassa kodissaan äitinsä Marianan ja sisarustensa kanssa. Lapsena hän oli käynyt siellä ilmaista Finlaysonin ruotsinkielistä tehtaankoulua, ”engelsmannin koulua”, jonka opettajana toimi mamselli Maria Charlotta Hydén. Puhuttiin Mamsellin koulusta, jota oli käynyt myös mm. Minna Canth. Vartuttuaan Josefina kävi Finlaysonin tehtaassa töissä.

Nokiolla Josefinalla riitti aikaa moneen asiaan suuresta perheestä huolimatta. Koulu oli keskeinen paikka, jossa järjestettiin juhlia ja tilaisuuksia, joissa Josefina emännöi. Josefina oli perustamassa koulukeittoyhdistystä ja ”*Ensi apu*” – yhdistystä, jonka tarkoituksena oli vaatteiden hankkiminen vauvoille. Josefina oli Jussi Pekan lailla innokas raittiusasian edistäjä ja raittiusseura Koin perustajajäseniä.

Yksi maan ensimmäisistä koulukeittoloista oli Kankaantaan koululla. Elsa Tervon mukaan ”...*lapsirakkaat äiti ja isä eivät voineet nähdä lapsia nälkäisinä heikkojen tai olemattomien eväiden varassa, he päättivät hommata heille keittoa koulussa*”. Rahaa piti tätä varten kerätä, ja se tapahtui mm. iltamien kautta. Niissä tyypillisesti Jussi Pekka piti puheen ja lausui runoja herkästi ja kaiukkaasti, Elsa Tervo soitti pianoa ja Pitkäniemen hoitajat esittivät näytelmän. Raha kerättiin ruokatarpeita ja keittäjää varten.

Kerrontaa-kirjassaan Eva Ihamuotila esittelee suvussa kulkeneiden tietojen perusteella lyhyesti isovanhempiensa, myös Ida Josefina Sjödahlin esivanhempia. Nämä tiedot pääpiirteissään pitävät paikkansa, vaikka ajan saatossa perimätieto näyttää jossain määrin muuntuneen.

Sjödahlit olivat lähtöisin ruotsinkieliseltä rannikkoseudulta Uudeltamaalta Pohjan pitäjältä, joka nykyään on osa Raaseporia. Ensimmäinen tunnettu Sjödahl oli vuonna 1728 syntynyt Johan Sjödahl, joka 21-vuotiaana kiinnitettiin rakuunaksi Uudenmaan ja Hämeen läänin ratsuväkirykmenttiin. Hän osallistui mm. Pommerin sotaan 1760-luvulla. Hänen Erik-poikansa jatkoi isänsä jalanjäljillä rakuunana ja kaatui 1790 Kustaa III:n sodassa Venäjää vastaan.

Erikillä oli useita lapsia. Yksi heistä oli Gabriel (s. 1786), joka oli nelivuotias isänsä kaatuessa. Gabriel toimi seppänä (”*hammersmed*”) ja avioitui Kristina Lovisa Bultaren (myöhemmin Blom) kanssa. He saivat kahdeksan lasta, neljäntenä Fredrik Engelbrekt Sjödahlin (s. 1817), Josefinan isän. Hän toimi seppänä Jyväskylässä ja Tampereella, mutta kuoli verraten nuorena.

Sjödahlit olivat olleet merenkävijäsukua. Esimerkiksi Fredrikin serkku Carl Sjödahl lähti merille päätyen asumaan Yhdysvaltoihin. Hän toteutti jokaisen rapakon taakse lähteneen, mutta harvalta onnistuneen unelman eli vaurastumisen. Kuollessaan 1883 hän oli yksi osavaltio Alabaman rikkaimpia miehiä. Merillä ollessaan hän purjehti Atlantin yli 53 kertaa ja maapallon ympäri kolme kertaa. Carl muutti nimensä Charles Linniksi, asettui Alabaman Montgomeryyn ryhtyen kauppiaksi ja perusti pankin uuteen Birminghamin kaupunkiin. Hänelle nimetty puisto ja patsas löytyvät tänä päivänä Birminghamista.

Fredrik Sjödahl avioitui Mariana Wahlmanin kanssa. Wahlmannien (Wallmannien) suvusta löytyy paljon oppineita ja pappeja. Salli Ihamuotilasta laskien kuuden sukupolven takaa löytyy Gabriel

Wallman, joka valmistui ylioppilaaksi ja toimi mm. Vihdissä pappistehtävissä sekä Hämeenlinnassa pedagogion ja triviaalikoulun kollegana päätyen lopulta Hämeenlinnan kirkkoherraksi ja linnansaarnaajaksi. Hänen poikansa Gabriel Gabrielsson valmistui myös ylioppilaaksi ja ryhtyi papiksi isänsä lailla.

Wahlmanneihin kytkeytyvistä sukuhaaroista esi-isiksemme löytyy enemmänkin pappeja. Tällainen on esimerkiksi 1600-luvulla elänyt, kiivaaksi ja armottomaksi sananjulistajaksi sanottu Benediktus Kunelius. Hän oli lukenut itsensä papiksi Tarton yliopistossa ja toimi viimeiset kolmekymmentä vuottaan Viitasaaren kirkkoherrana. Tästä viitasaarelaiset kuriin ja nuhteeseen laittaneesta pappismiehestä löytyy Viitasaaren kirkkoherranvirastosta vuonna 1675 maalattu muotokuva.

Sukuumme linkittyy Mariana Wahlmanin kautta myös Enckellin kulttuurisukua sekä mm. Lepuksen, Petrin ja Lignipaeuksen pappissukuja. Enckellin suku sai Suomessa alkunsa, kun kantaisä Christopher Enckell saapui Saksasta Leipzigin piirikunnan Altranstädtistä Turkuun 1600-luvun tietämissä. Turussa hän toimi kaupunginrääätälinä. Christopher Enckell on Salli Ihamuotilan esi-isä 8. sukupolven takaa.

Wahlmannien sukulinjassa edellä mainitun pappismiehen Gabriel Gabrielssonin poika Abraham Wallman siirtyi maallisiin tehtäviin toimien mm. sahankirjurina Högforsin sahalla. Hänen poikansa Carl Fredrik Wahlman taas lähti sepän uralle. Hän vaihtoi asuinpaikkaansa usein päätyen Tampereelle. Kahden edellisen vaimon kuoltua Carl Fredrik avioitui Hämeenkyrön rikkaan Pullin talon tyttären, itseään 21 vuotta nuoremman Marian kanssa. Heille syntyi vuonna 1822 tytär Mariana, joka avioitui Fredrik Sjödahlin kanssa.

Fredrik ja Mariana Sjödahl saivat kuusi lasta, joista yksi oli Ida Josefina. Josefina sisar Maria Sofia avioitui Henrik Pennasen kanssa, mikä oli alkuna kulttuurisuvun kehittymiselle. Tämän suvun jälkeläisiä ovat mm. Eila, Leo ja Ain'Elisabet Pennanen sekä Ain'Elisabet Pennasen poika Jarno ja hänen poikansa Jotaarkka.

Ida Josefina nuorin veli John Sjödahl kävi läpi merkillisen elämänpolun. Hän oli vaatimattomista oloista ponnistanut poika, joka eteni liike-elämän huipulle Vaasassa, kavalsi johtamiensa yritysten rahoja, joutui Kakolaan, mutta vapauduttuaan nousi uudelleen liike-elämän palvelukseen Jyväskylässä. Tästä ”Vaasan kuninkaaksi” sanotusta Johnista olen kirjoittanut *Genos* 2019/2 -lehdessä.

OPPIVELVOLLISUUS 100 VUOTTA

Teksti: Sini Fabre

Sata vuotta sitten vain muutama vuosi itsenäistymisen jälkeen vahvistettiin Suomen ensimmäinen oppivelvollisuuslaki. Tämän ansiosta lapsilla oli oikeus kuusivuotiseen koulutukseen. Toki Suomessa ehti toimia kansakouluja viitisenkymmentä vuotta ennen oppivelvollisuuslain vahvistamistakin. Uudistuksen myötä kansakoulu jakaantui kaksi vuotta kestäväksi alakansakouluksi ja neljä vuotta kestäväksi yläkansakouluksi. Kansakoulu korvasi maaseudulla toimivat kiertokoulut miltei kokonaan vasta 1950-luvulla. Seuraava mullistus oppivelvollisuuden saralla tapahtui 1970-luvulla, kun siirryttiin vaiheittain yhdeksänvuotiseen maksuttomaan ja kunnalliseen peruskouluun. 1960-luvulla oppivelvollisuusikää nostettiin 16 vuoteen ja viime vuonna 18 vuoteen.

1920-luvun alun kansakoulu erosi tyystin nykyajan koulusta, kuten Marja-Riitta Perttulan Liedon museon arkistoon kirjoittamasta tekstistä käy ilmi. Marja-Riitta kävi Yliskulman kansakoulua vuosina 1949 – 53. Kouluun mentiin syksyllä ja keväällä kävellen, talvisin hiihtäen, vaikka matkaa kertyi nelisen kilometriä suuntaansa.

Kolmen ensimmäisen luokan tytöt käsitöiden touhussa koulun rappusilla. Marja-Riitta Perttula on 'käkäräpäisenä' oikealla eteisen ikkunan alla.

Ylen sivuilla muistellaan myös, miten välitunneilla hiihdettiin talvisin kilpaa, ja pohjoisimmissa kouluissa oppilaat joutuivat värjötteleämään koko koulupäivän monoissaan. Marja-Riitta kertoo, että välitunneilla pelattiin muun muassa ”neljäämaalaa ja hypättiin ruutua”. Ruudun pelivälineenä toimi

”rikkoonnut posliiniastian pala”. Luokkahuonetta koristivat liitutaulu ja karttakeppi sekä lasivitriini täytettyine eläimineen ja luurankoineen. Käsityötunnilla tytöt virkkasivat pannulapun, ompelivat ruokaliinan ja käsityöpussin. Lapasen kaventaminen tuotti vaikeuksia. Yliskulman pojan saivan yläkerran veistoluokassa käyttää höyläpenkkiä ja monenmoisia työkaluja. Joissakin kouluissa ommeltiin Singerilläkin. Lauantaisin pidettiin koulupäivän päätteeksi yhteistunti, jolloin kaikki luokat olivat yhdessä ja esitettiin ohjelmaa. Pyhäksi sai koulun kirjastosta lainata yhden kirjan.

Vuonna 1939 syttyi talvisota, joka vaikutti merkittäväällä tavalla koulunkäyntiin. Miesopettajat lähtivät rintamalle, ja lapset keräsivät muun muassa paperia ja kumia autojen häikäpönttöjä varten. Lapset joutuivat myös maataloustöihin. Syysloma oli pitkään nimeltään perunannostoloma. Marja-Riitta Perttula muistelee tekstissään, että sodasta ei hänen aikanaan puhuttu koulussa. Luokassa oli Suomen kartta, johon oli punaisella piirretty uudet rajat. *Maamme*-kirjaan Perttula pääsi tutustumaan vasta aikuisiällä.

Vuodesta 1943 on tarjottu Suomen kouluissa kunnan tarjoama maksuton ateria. 1920-luvulla toimi satunnaisia keittoloita, joihin kylän suurimmat talot toimittivat lahjoituksina muun muassa perunoita ja viljoja. Marja-Riitta kertoo, että ruoka keitettiin saunan padassa. Oppilaat toivat ruuan käsivoimin ämpäreillä luokkaan ja inhottavat läskinpalat viskattiin vaivihkaa pusikkoon. Hän luettelee erilaisia kouluruokia kuten ”makaronivellin, herne-, kaali- ja lihasopan sekä puurot, joihin oli lisätty oppilaiden kouluun tuomia puolukoita”. Osalla oli myös kotoa tuotuja eväitä, voileipiä ja maitopullo. Onneksi Yliskulman koulun tilanne parani, kun vuonna 1950 koulu sai oman keittolan.

Fridhemin vintin kätköistä löytyi aikoinaan kasa pölyntyneitä rullaksi laitettuja Suomen karttoja. Olin ihmetellyt jo pitempää karttojen alkuperää, kunnes eräänä päivänä lueskeltuani Evan kirjoittamaa *Kerrontaa*-kirjasta selvisi, että kartat kuuluivat aikoinaan vuonna 1876 Pirkkalassa opettajan virkaa hoitaneelle Evan äiti Sallin isälle, Juho Pietari eli Evan Papalle. Juho Pietaria kutsuttiin tuttavallisemmin Jussi Pekka Tervoksi. Hannu Tervo onkin kirjoittanut Jussi Pekasta yksityiskohtaisemmin sivuilla 13–15.

Juho Pietari toimi opettajana, kuoronjohtajana ja toimihenkilönä erinäisissä yhdistyksissä ja seuroissa. Hän oli hyvin aktiivinen myös kunnallisissa ja kirkollisissa luottamustoimissa. Hän oli mukana perustamassa koulukeittolaa Kankaantaan kouluun ja sai monet lapset innostumaan

MIELTÄ OSOITETTIIN ENNENKIN

Teksti: Marja-Riitta Perttula

Aktiivinuoria 1920-luvulla

Nykynuoret istuvat kadulla Kaisaniemessä vaatimassa päättäjiltä toimia ilmastoasiassa. Myös sata vuotta sitten nuoret ilmaisivat mielipiteensä, mutta he eivät istuneet kadulla poliisia hännäämässä. Aiheet ja konstit olivat toiset. Vasta itsenäistyneessä Suomessa käytiin Turussa jo oppikouluissakin kieli- ja kulttuuritaistelua suomen- ja ruotsinkielisten kesken. Turkuun vasta perustettu suomenkielinen yliopistokin Kauppatorin reunassa innoitti.

Turun Suomalainen Yhteiskoulu oli perustettu vuonna 1903. Sen oppilaina oli 1920-28 lietolainen Lauri Posti ja vähän nuorempi sukulaistyttö Maila Punttala o.s. Eskola Ruskolta, oppilaana 1926-34. Lauri tunnettiin koulun parhaana oppilaana. Huhuttiin jopa, ettei hän koskaan lukenut läksyjään. Opettajat pelkäsivät häntä hieman, sillä Lauri saattoi tietää jonkin asian opettajaa paremmin eikä hän suinkaan ujostellut ilmaista sitä.

Suoraa toimintaa

Sukuyhteys nosti Mailankin arvoa kouluväen kesken. Mailan koulutie oli kuitenkin tyssätä alkuunsa. Hänet oli hylätty Turun tyttölyseon pääsykokeissa, mutta Lauri sanoi: - Älä itke, minä vien sinut meidän kouluun. Lukiolaispoika talutti 11-vuotiaan sukulaisensa yhteiskouluun, joka silloin sijaitsi Aninkaistenmäessä Montanan talossa. Maila istui opettajainhuoneen eteisessä kalossilaatikon päällä parkumassa, mutta Lauri paineli suoraan sisään. Hetken kuluttua Ellen Harkkola talutti Mailan uuteen luokkaansa. Tätä minä sanoisin 1960-luvun malliin suoraksi toiminnaksi. Olen itse käynyt samaa koulua, mutta en ikinä uskaltanut opettajainhuoneen eteistä pitemmälle.

Sissinä yön pimeydessä

Maila Eskola ja Lauri Posti kortteerasivat alkuun täysihoidossa Kauselan sukulaisperheen luona Henrikinkadulla. Aamiaispöydässä kuultiin eräänä aamuna uutinen, että kaupungin katukylttien ruotsinkieliset nimet oli tervattu. Mailan kertoman mukaan ruotsinkielinen kadunnimi oli kyltin yläreunassa, alempana suomenkielinen. Sehän ei suomenkielisille ja –mielisille passannut. Laurin

kämppekaveri, hinnerjokilainen abiturientti tokaisi: - Ilmankos se terva niin haisi, kun Lauri tuli illalla kotiin. Varmuutta siihen, oliko Lauri Posti ollut mukana tässä mielenilmauksessa, ei koskaan saatu. Lauri vaikenä. Suomen kielen asemasta siinä kuitenkin taisteltiin. Olisiko ollut ihan sissitoimintaa.

Boikotointia

Koulussa edistettiin oppilaitten voimin suomalaisuuden asiaa, kuka milläkin tavalla. Ruotsin tunteja boikotoitiin, minkä uskallettiin. Oltiin viittaamatta, ei vastattu kysymyksiin. Kun lehtori Karin Miettinen kysyi, eikö Maila Eskola ollut tehnyt ruotsintehtäviään, tyttö vastasi nenä pystyssä: - En ole. Siitä paikasta suomalaisuustaistelija sai siirtyä käytävän puolelle. Karin Miettisen moni muistaneekin kirjasta *Min första svenska bok*.

Toinenkin Mailan suomalaisuuskannanotto päättyi nolosti. Kävellessään kerran ruotsinkielisen koulun ohi hän sylkäisi reippaasti sen ulko-oveen. Kotiin tultuaan hän tosin huomasi, että sylki oli jäänyt hänen karvakaulukseensa.

Passiivista vastarintaa

Lauri Postin kielitaistelu jatkui myös ylioppilaskokeessa. Kevätjuhlassa, kun koulun parhaan oppilaan laudatureja lueteltiin, olikin ruotsin kielessä alempi arvosana. Kaikki tiesivät, että tämä kokelas olisi kirjoittanut ruotsista ällän vaikka pikkusormellaan, mutta hän oli halunnut osoittaa mieltään. Koko juhlasali puhkesi tässä kohdassa valtaviin suosionosoituksiin, ja kesti kauan, ennen kuin tilaisuus saattoi jatkua. Vastaavaa passiivista vastarintaa harjoittivat taannoin myös unkarilaiset, sillä heidän oli ”aivan mahdotonta” oppia venäjää.

Oppikoululaisten kielitaistelua on minulle muistellut Maila Punttala o.s. Eskola (1915 -2005). Lauri Postin elämänvaiheista oli jo puhetta (TT 1.10.). Maila Punttala valmistui agronomiksi 1941, avioitui maa- ja metsät. kandidaatti Rauni Punttalan kanssa, jäi sotaleskeksi 1944, toimi Pienviljelijöitten Keskusliitossa ja Pohjois-Pohjanmaan Marttapiiriliitossa, sodan jälkeen maanviljelijänä Ruskon Eskolassa. Yhteiskoulun matrikkeli mainitsee, että agronomi Punttala työskenteli jatkosodan aikana vielä lääkintälottana sotavankisairaалassa Raudaskylässä ja saksalaisessa kenttäsairaалassa.

SUKUSEURAN JOHTOKUNTA 2021

Puheenjohtaja Jukka Kahila

Suuntakuja 3, 15870 HOLLOLA
Puh: 03-7804059, työ 03-5538441,
Gsm 040 8411739
Email: jukka.kahila@huurre.com

Kokoussihteeri Janne Rajala

Puistokuja 3 A 14, 05400 JOKELA
Gsm 044 278 7070
Email: janne.rajala@saunalahti.fi

Varapuheenjohtaja Kyllikki Raatikainen

Pakaistentie 37, 21290 RUSKO
Puh: 02-4322465, Gsm 050 375 9732

Rahastonhoitaja Antti Pakula

Pahkalaukkaantie 731, 21360 LIETO AS.
Gsm 040 7578665
Email: antti.pakula@kolumbus.fi

Sirkka Vainio

Paavaistentie 7, 21290 RUSKO
Puh: 02-4322130, Gsm 0400 798 677

Ulla Vesander

Kumpulanportti 3 C 11, 00520 HELSINKI
Puh: 09-799915, Gsm 050 323 5433
Email: uvesander@netti.fi

Marja Äärilä

Pekolanraitti 8 E 42, 30100 FORSSA

Sini Fabre

Pehtorinkuja 6, 21280 RAISIO
Gsm 041 5480373
Email: sinifabre4@gmail.com

Webmaster Matti Saarinen

Pokkolantie 21, 21420 LIETO
Puh. 0400829417
Email: matti.saarinen@elisanet.fi

Syyrin Sanomien toimittaja

Sini Fabre
Pehtorinkuja 6, 21280 RAISIO
Puh: 041-5480373
Email: sinifabre4@gmail.com

Fredrica ja Matti Syyrin sukuseura

<http://www.syyrinsukuseura.com>

Perustettu 16.9.1984

Edesmennyt Matti Ihamuotila, joka oli hyvin aktiivinen sekä sukuseuran että säätiön toiminnassa.

Kuvan on ottanut Matti Verkasalo.